

КОНЦЕПТИ-ГЛЮТОНІМИ МОВОСВІТУ БРАТІВ ТЮТЮННИКІВ ТА СЕЛЯНСЬКА ІДЕНТИФІКАЦІЯ: ЕТНОЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ

Бондар Наталія

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
natalija-bondar@rambler.ru

Останнім часом парадигма когнітивної лінгвістики оприявлює у своїй царині превалювання такого феномена, як концепт. Його експресивно-оцінна семантика, виявляючи зв'язок із ментальним світом певного народу, стає підґрунтям для формування етноконотацій, завдяки чому мовна одиниця розглядається як умістилище культурного змісту. Потрапляючи в художній простір того чи того письменника, етнокультурний концепт увиразнюється, збагачується різноманітними семантичними відтінками, синтезує «ті ментальні ознаки і явища, які збережені історичною пам'яттю народу й у свідомості автора є когнітивно-прагматично значимі для розвитку сюжету» [Огнева 2013: 8]. Концепт СЕЛЯНИН у мовотворчості братів Тютюнників, яку, як зауважувала Л. Тарнашинська, попри всі відмінності стильової та ідейно-художньої палітри письменників, варто розглядати в єдиному контексті «розгортання національного духу у його світоглядній тягlostі і глибині» [Тарнашинська 2011: 5], є найбільш показовим щодо цього, оскільки, відображаючи реалії життя українського народу, його ментальність, історію, культуру, акумулює водночас і відтінки світобачення митців, відкриваючи типові українські цінності.

Розглядаючи концепт СЕЛЯНИН як посесивний фрейм, одним із його субфреймів можемо назвати ЇЖА (ВЛАСНІСТЬ), структурами якого є фрейм-елементи, що охоплюють номени традиційної їжі та напоїв селянина. Здавалося б, на перший погляд, таке виокремлення є несуттєвим. Однак їжа, будучи однією з найважливіших потреб людини, є запорукою існування. Крім того, глютонічна картина народу яскраво відображає не лише його традиційно-звичаєві устої, а й цілу історію, ментальні особливості й своєрідність. Як стверджував П. Бурд'є, «те, що людина їсть, де вона це робить і що їй смакує, засвідчує її походження, освіту, її стиль життя» [Маценка 2010: 139]. Зазначимо, що глютонічна мовна картина привертала увагу багатьох дослідників. Так, аналіз глютонімів (лат. *glutonare* – поїдати, харчуватися, їсти) – назв «сировини напівфабрикатів, страв, харчових продуктів та консервів, напоїв, номінації їжі без зазначення складу» [Руденко 2008: 234] у контексті слов'янської традиції здійснено у збірнику за редакцією Н. В. Злидневої «Коды повседневности в славянской культуре: еда и одежда» [Злиднева 2011]. Культурні смисли, закладені у систему національної кухні, вивчав філософ і культуролог Г. Д. Гачев [Гачев 1995]. Як спосіб осмислення та сприйняття людських взаємин кулінарну метафору аналізувала Н. М. Попова [Попова 2009]. Інтеркультуральні виміри їжі в німецькій літературі досліджувала С. Маценка [Маценка 2010]. Мета нашої розвідки – виявити фрейм-елементи субфрейму «ЇЖА СЕЛЯНИНА» у мовопросторі братів Тютюнників, дослідити семантику і на цій основі з'ясувати національну специфіку глютонімів як своєрідного модусу інтенції письменників, їхнього художнього мислення. Основні наші завдання полягають в аналізі: лексичних одиниць, що представляють глютонічні фрейм-елементи; асоціативних моделей, композитом яких виступають глютоніми; ідіолектного та лексико-семантичного наповнення зазначених структур; спільних та відмінних рис у презентації субфрейму «ЇЖА СЕЛЯНИНА» у літературно-художніх дискурсах братів Тютюнників; естетичних функцій індивідуально трансформованих митцями фрейм-елементів у моделюванні авторських картин світу.

Дослідивши мовний простір братів Тютюнників, ми виявили такі глютонічні експліканти субфрейму, які, згідно з етапами споживання їжі, поділяємо на «перші страви»: *борщ (пісний, холодний курячий на вершкові та жовтках), капуста (капусняк), куліш, суп (квасоляний, вівсяний (суп «і-го-го»), хліб, холодець, юшка*; «другі страви»: *вареники,*

галушки, грінки на свинячому смальці, картопля (варена в «мундирах», печена, смажена, товчена (товчениця), тушкована), каша (пишоняна, кукурудзяна, «ширапнель»), кваша, квашена капуста, ковбаса, крашанки, курятина, лій, локишина, малосольні огірки, масло, маторжаники, м'ясо, оладки (гречані оладки), пампушки, пелюстки, перепічки, печений гарбуз, пироги (з буряком і калиною, з макушкою та калиною, з квасолею, з картоплею, з м'ясом, з капустою, з сиром), пишки, потапці, пресований кендюх, пишоняники, сало, свіжина, свиняча кишка з гречкою, смажена риба, сметана, соління (солоний кавун, солоні груші, солоні помідори, солоний теренець), тушонка; «солодкі страви»: вергуни, каша (гарбузова, молочна («молошине»)), квашені яблука, кисіль, коровай, куця, мед, сушениця (крижалки, кружалки, сушняк), шишки, шулики.

Серед названих пропозицій є вербалізатори повсякденного харчування селянина (хоча, як зауважує О.Є. Левкієвська, «повсякденна їжа має розмиті межі, які змінюються залежно від прагматики комунікативної ситуації» [Левкиевская 2011: 141]), номени святкових страв, які «готувалися за рецептами повсякденної кухні, але при цьому мали вищу калорійність завдяки м'ясним, рибним, жировим компонентам, різноманітним набілам із сметани, ряжанки тощо» [Українська минувшина 1993: 80], а є вербалізми обрядової їжі – «власне ритуальних форм їжі, спеціально приготованих заради здійснення якого-небудь обряду» [Левкієвська 2011: 41]. Як специфічно обрядові страви України можемо назвати: шулики, кутю, весільний коровай, весільні шишки, які подибуємо у мікротекстах Тютюнників. Однак, зазначимо, що серед вербалізмів повсякденної їжі натрапляємо на номени подвійного семантичного значення: крашанки, пироги, хлібина, горілка. Таке явище уможливлується завдяки «структурно-семантичному зсуву», який змінює семантику гастроніма, його статус у символічній глутонічній ієрархії і включає його в систему ритуальних відношень і практик [Там само].

Г. Д. Гачев у праці «Національні образи світу» зауважував, «щоб докопатися до сенсу їжі, щоб прочитати речення, судження про буття, що приховує у собі та чи та страва, необхідно ретельно придивитися, які страви супроводжують релігійні свята. Ось зона, де тілесне (їжа) переходить і зникається із духовним – і починає випромінюватися прихований у матерії речей (тут яств) сенс» [Гачев 1995: 352]. У мовотворчості Григора згадуються такі релігійні свята, як Маковія, (традиційною стравою якого були шулики — коржі з маком, залиті солодухою, «народна ритуальна страва, яку готують на Маковія (коржики з тертим маком, политі медом або розмочені у цукрованій солодкій воді)» [Жайворонок 2006: 305 – 306]: *Скоро маковія, наробите шуликів та й мене, стару, згадаєте* (Гр. Тютюнник. Дядько Никін)) та Різдво.

Ще здавна в українців було прийнято на Святвечір ушановувати родичів, «після обрядової вечері, посилати обрядову їжу (кутю, узвар та ін.) батькам, кумам, хрещеним батькові або матері, священику та ін.; носять її звичайно діти зав'язаною в платок або рушник» [Жайворонок 2006: 81]. «Це символізувало спорідненість сімей, їхню приязнь і взаємну щедрість» [Українська минувшина 1993: 184]. Полтавське село наскільки вірне своїм звичаям і традиціям, що навіть у сутужні, повоєнні часи дотримується прадавніх устоїв: *Тільки від снігу і видно по селу; стежки риплять на морозі, собаки валують – діти вечерю носять, бідненьку, повоєнну* (Гр. Тютюнник. Сміхота). Такою вечерєю на Полтавщині зазвичай були пироги: *«Добрий вечір, з святим вечором... Казали батько й мати... щоб я вам... вечерю поніс. Осьо...» – підняв угору, щоб дядько побачив маленький білий вузлик. Там було два пироги – з квасолею один і з буряком та калиною другий* (Гр. Тютюнник. Сміхота). Таким чином, вербалізм *пиріг* набуває таких етноконотацій, як РОДИННІСТЬ і ЩЕДРІСТЬ. Зазначимо і те, що пироги були незмінним атрибутом поминального обіду, які, разом із крашанками, кутею («своєрідним приносом за померлого» [Жайворонок 2006: 324]), селяни виносять на гробки, щоб пом'янути своїх рідних: *У нас там кутю виносять, крашанки кладуть на могили, щоб дітлашки забрали, посидять, погомонять у траві поміж хрестами та пам'ятничками, ще й заспівують, як чарку добру перехилять...* (Гр. Тютюнник. М'який); *А надвечір поминали (...) роздали всім по пирогу...* (Гр. Тютюнник. Колиска).

Отже, вербалізми: КУТЯ, КРАШАНКА, ПИРІГ, ГОРІЛКА, – детермінують таку ментальну характеристику світогляду СЕЛЯНИНА, як ПАМ'ЯТЬ. Крім зазначеного фрагменту антропосфери, фрейм-елемент ГОРІЛКА висвічує й інші когнітивні сектори. Так, у глютонічному коді весільного застілля названий концепт виступає як символічний еквівалент гіркою й солодкого життя, що є прикметним для полтавського СЕЛА. І до сьогодні існує звичай: випивши чарку за весільним столом, гості кричать: «Гірко!», щоб молоді «засолодили» гіркоту напою поцілунком. Мовна картина Григора Тютюнника яскраво ілюструє зазначений фрагмент: *весільна громада, ніби змовившись, гукнула: – Гір-ко! Гір-ко! Гір-ко і Катря всім тілом подалася до молодого, ладна, здавалося, хмелем обвитися навколо нього, заплющити очі й летіти в поцілунку, як у прірву...* (Гр. Тютюнник. Оддавали Катрю).

У мовотворчості ж Григорія Тютюнника глютонім ГОРІЛКА актуалізує таку когнітивну ознаку, як ВЕЗІННЯ: *Передаючи Оксеню ключі від старих шахів, Іван Кісочка поставив на стіл пляшку самогону, вийняв із кожуха окрасць хліба і недогризену цибулину і сказав так: – ... приймай діла і голову на многая літа* (Г.Тютюнник. Вир); УСПІХ (письменник зафіксував український звичай: «випити на дорогу», щоб не спіткала невдача: *Оксен шльопнув пляшку під гузир, налив усім по півстакана: – Ну, за щасливу дорогу...* (Г. Тютюнник. Вир); ХУПІРСЬКА ГОСТИННІСТЬ: *Там же люди, товаришу Дорош, такі, що... Одним словом, самогонщики. Не будеш пити – ножаскою зуби розціплять, а все одно наллють* (Г. Тютюнник. Вир); – *З хуторів їду, – хрипко сказав він. – Воно й видно: так брагою від тебе й несе* (Там само).

Варто зауважити, що концепт ГОСТИННІСТЬ є характерною ментальною ознакою українського народу, а особливо, як наголошує Григорій Тютюнник, полтавців: *Олена, як істинна полтавчанка, образилася з того, що гість не скористався із її гостинності і все печене й варене так і залишилося на столі цілим та непоїденим. Вона прибрала зі столу і пішла в хатину* (Г. Тютюнник. Вир). ПОЛТАВСЬКА ГОСТИННІСТЬ вербалізується і у мікротекстах Григора Тютюнника, де топонім ПОЛТАВЩИНА виражений прийомами займенниковою конструкцією «у нас»: *Ну, батько, мати – звісно, як у нас гостей прищановують, – і жареним і шквареним пригощати заходилися* (Гр. Тютюнник. Облога). Як засвідчують дані етнолінгвістичного довідника «Українська минувшина», кожна українська господиня «вважала справою честі нагодувати й напоїти гостей так, щоб вони залишилися задоволеними» [Українська минувшина 1993: 99].

Експліканти їжі селянина мають і певну сакральну символіку. Тим самим вони яскраво детермінують таку рису селянина, як ЗАБОБОННІСТЬ, ВІРУВАННЯ В НАДПРИРОДНЕ. Так, у мікротекстах Григорія Тютюнника подибуємо українське повір'я: у того, хто ласує рибними хвостами, відбою не буде від осіб протилежної статі: *Батько, було, витре вуса, підморгне Тадикові: «Ану, сину, похрумай карасячого хвоста, щоб за тобою багаті наречені бігали* (Г.Тютюнник. Вир). Таким чином, есплікується така когнітивна ознака глютоніма, як ПРИНАДА. Символікою ОБЕРЕГУ у мовосвіті Григорія наділені такі вербалізми, як: *свячені кісточки з вишні, замовлені на відвернення кулі: – Візьми, це мені мати на дорогу дала. Свячені кісточки з вишні. Замова від кулі* (Г. Тютюнник. Вир) і *святина вода, яка, за народним повір'ям, відганяє усе лихе, хвороби та зурочення: Догадалась тоді баба, що то на нього нечисту силу наслано, покропила свяченою водою, і дід відійшов* (Г. Тютюнник. Вир). *Варена ж квасоля асоціюється з ПОЛУДОЮ, тимчасовим затьмаренням: – Хто знає, що воно таке було, а не знайду виходу з печі – й квіт. (...) А мати слухала-слухала та й каже: «То від вареної квасолі. Ото не треба її на ніч їсти... »* (Г. Тютюнник. Вир). У мовосвіті Григора Тютюнника натрапляємо лише на один глютонічний актуалізатор зазначеного фрагменту антропосфери (ЗАБОБОННІСТЬ). Так, провісником БІДИ у свідомості українського селянина є терпкий ТЕРЕН, побачений уві сні: *– Снилось, немов террен рву та їм. Уже й спілий немов, а терпкий... Проти чого б воно, не чула?(...) – Тер-рен та ще й тер-рпкий – на погане* (Гр. Тютюнник. Нюра).

Аналіз вираження глютонічних формантів фрейм-елемента ЇЖА СЕЛЯНИНА у мовосвіті братів Тютюнників підтверджує його складну побудову – синтез індивідуально-

авторських розумінь із традицією національного вживання. Метафорична модель має фреймову структуру. Вона пов'язує дві поняттєві сфери: *сферу джерело* (функціонування метафоричних номінацій) та *сферу-мішень*, що потребує пояснення, концептуалізації [Мищенко, Дубик 2013: 191]. Так, сферою джерелом є глютонічні експліканти субфрейму СЕЛЯНСЬКА ЇЖА. У сферу мішені потрапляють фрагменти антропосфери. Розглянемо об'єктивацію глютонічних експлікантів цього типу у мовотворчості Тютюнника-старшого.

Так, щоб показати страшне ество загарбника, який за собою полишає страшне місиво людських тіл, письменник залучає метафорично переосмислену лексему *ковбасник*, первинне значення якої – «фахівець ковбасного виробництва» [СТСУМ 2011: 404]: *...ішли поволі, спідлоба позираючи на німецьких солдат: «Іч, ковбасники прокляті, як у себе вдома»; «І не дійдеш ти, ковбаснику рижий, до землі своєї-і-і-і»* (Г. Тютюнник. Вир). Концептуальними корелятами метафоричних моделей з негативною конотацією фізичного стану людини виступають такі глютоніми, як КАРТОПЛИНА, денотатом якого є СМЕРТЬ: *...Дорош б'є німця в живіт і знімає з багнета, як наштрикнуту картоплину, німець з криком кудись падає, а Дорош із гвинтівкою наперевіс біжить далі* (Г. Тютюнник. Вир); КАША, ЮШКА, що актуалізують антропологічну характеристику КРОВ: *Хтось серед ночі вискочив із-за куців і так лигнув Гошку кілком по голові, що обвішаний гранатами «отаман» хлипнув червоною юшкою і засукав ногами по землі; Порубаний поліцай харчав горлом і розгрібав руками червону кашу* (Г. Тютюнник. Вир).

Об'єктиватором негативно конотованої характеристики фізичного стану людини – КАЛІЦТВА у мовопросторі Тютюнника-старшого виступає імпліцитно представлений глютонім ШАТКОВКА: – *Може, валянок мій візьмеш, – розцедрився Марко. – Як одшаткують ногу в шпиталі – навіщо він мені?* (Г. Тютюнник. Вир). Зазначений вербалізм, що входить до ФО *шаткувати на капусту*, актуалізує також і такий фрагмент антропосфери, як поведінка людини, а саме НАСИЛЬСТВО: *Котрі ж приндилися – шаткував на капусту, і вони тут же лежали за копицею і клянчили, щоб він їх знову відпустив у бій* (Г. Тютюнник. Вир). Семантично близькою є й сполука *дати перцю*, конституентом якої виступає глютонім ПЕРЕЦЬ: *Ну, як там на фінській було? Жарко? Вернулися деякі наші сільські хлопці, так розказують, що скрутно приходилося. Але, кажуть, і фіннам давали перцю...* (Г. Тютюнник. Вир). Зазначений експлікант ЇЖИ СЕЛЯНИНА висвічує і такий фрагмент антропосфери, як зовнішність, а саме РУДИЙ колір волосся: – *Кажуть, перець кров розбиває. А я його змалечку їм. Може, через те й рудий?* (Г. Тютюнник. Вир).

Знаковий зміст ФО як *вареник у маслі*, що визначається В. Жайворонком «про людину, яка живе у великих достатках» [Жайворонок 2006: 26], Григорієм Тютюнником дещо переосмислюються, набуваючи значення «бути задоволеним»: – *Ну й козачка! Оце козачка! Так вітром від неї і віє. Як не будемо дураками – плаватимемо в маслі, як варенички. Кажуть, що козачки на любов дуже гарячі* (Г. Тютюнник. Вир). Таким чином, есплікується такий фрагмент антропосфери, як внутрішній світ людини.

Ще одним його актуалізатором є глютонім ХОЛОДЕЦЬ, концептуальним дериватом якого виступає лексема СТРАХ: *Страшно мені стало від таких слів, під грудьми холодець труситься* (Г. Тютюнник. Вир). Такий фрагмент антропосфери, як ЖИТТЄВІ СИТУАЦІЇ, актуалізується конституентами глютонічної сфери-джерела: МЕД, що є формантом ФО *не мед пити* й детермінує знаковий зміст концепту ВІЙНА як чогось лихого, події, «що викликає страждання» [СУМ 1970 – 1980: 496]: *Мені там теж не мед питиметься* (Г. Тютюнник. Вир); КАША, виражений імпліцитно за допомогою акціонального вербалізатора *заварилася*: – *Ну, тепер така війна заварилася, що для твоїх співаночок навряд чи знайдеться час* (Г. Тютюнник. Вир); ГАЛУШКИ, що актуалізує власне авторські ФО Григорія Тютюнника *галушки їсти, галушки хапати*, семантичне значення яких – «воювати»: – *Куди нас ведуть? – Галушки їсти. Он уже одна летить...; – Добряча в тебе служба, хлопче. Чим на фронті залізні галушки хапав, то краще людські душі* (Г. Тютюнник. Вир).

У мовопросторі Григора Тютюнника концептуальних корелятив метафоричних моделей глютонічної сфери дещо менше. Інколи вони цілком тотожні, як-от: бінарна опозиція «ЮШКА – КРОВ»: *Болото поміж деревами червоною юшкою блищить...* (Гр. Тютюнник. Проти місяця). Подекуди одні й ті ж об'єктиватори мотиваційної бази концептосфери ГЛЮТОНІМИ актуалізують зовсім іншу сферу-мішень. Так, якщо у Григорія експлікант ГАЛУШКИ висвічує концепт ВІЙНА, то у мовопросторі Григора він яскраво детермінує походження людини: в одній із повістей Григора «Облога» наштотуємося на яскравий приклад ідентифікації топоніма ПОЛТАВЩИНА з глютонімом ГАЛУШКИ: – *А ти ж звідки такий цікавий будеш? – З Полтавщини. – Галушник, виходить? – Угу* (Гр. Тютюнник. Облога).

Найчастотніше глютоніми у мовній картині Григора об'єктивують такий фрагмент антропосфери, як ХАРАКТЕР селянина. Фрейм-елемент МОЛОКО у Григорових мікротекстах актуалізує рису НАДОКУЧЛИВІСТЬ: *А вночі, було, як пригорнеться, то так, начебто хапається за мене, начебто боїться, що я ось-ось щезну. Та все допитується: «Ти мене любиш? Ти мене любиш?» (...) Справді-бо, як дитина, їсть шкуру з молока і питає в мами: а вона добра? (Гр. Тютюнник. Облога). Вербалізм КИСІЛЬ за допомогою імпліцитно вираженої семи «драглистий» (оскільки, «кисіль – драглиста страва з ягідного або фруктового сиропу, молока тощо з домішками крохмалю» [Жайворонок 2006: 285]) оприявлює таку антропологічну рису, як БОЯЗЛИВІСТЬ: *все це бездарна гра у відчайдушних ковбоїв, а нутро у вас із киселю* (Гр. Тютюнник. День мій суботній).*

Як позитивна оцінка реалії, глютонім МЕД виступає концептуальним корелятом у словосполучі «медовий голос», семне значення – «занадто люб'язний», що експлікує характеристику людини – УЛЕСЛИВІСТЬ: *Або ще низенько вклоняється нам з дядьком і каже медовим голосом: – Спасибо вам, полтавцы родные, за муженька такого-то* (Гр. Тютюнник. М'який). Латентна сема ЗАВДАННЯ ШКОДИ, актуалізуючи такий фрагмент антропосфери, як поведінка людини, експлікується за допомогою глютоніма САЛО, що є формантом ФО: «залити сала за шкуру» (зазначимо, що гаряче сало, як зауважує В. Жайворонок, «колись уживали як знаряддя тортур» [Жайворонок 2006: 521-522]): *Поставив його над дядьком, над тими, кому дядько залив сала за шкуру, і над тими, що про це нічого не знають* (Гр. Тютюнник. Сміхота). Таке явище людської поведінки, як ПОДРУЖНЯ ЗРАДА, верифікується за допомогою концепту ГРЕЧКА, що входить до складу ФО «ускочити в гречку»: – *Як схоче в гречку скакнути, то й на налігачі не вдержиш, ги-ги-ги!..* (Гр. Тютюнник. Оддавали Катрю).

Аналіз мікротекстів письменників оприявив складну побудову субфрейму ЇЖА СЕЛЯНИНА. Серед лексичних одиниць, що представляють глютонічні фрейм-елементи, є номени культурно марковані, етноспецифічні: БОРЩ, ВАРЕНИКИ, ГОРІЛКА, КВАША, КОРОВАЙ, КУТЯ, САЛО, ШИШКИ, ШУЛИКИ. Мовопростір братів Тютюнників презентує і власне полтавські, автентичні вербалізми гастрономічного коду: ГАЛУШКИ, що є своєрідним ідентифікатором топоніма ПОЛТАВЩИНА: КРИЖАЛКИ, ПЕЛЮСТКИ, ПОТАПЦІ. Цікавими видаються і власне авторські дефініції структурантів глютонічної сфери: СУП «ІГО-ГО», ДОМОЧАДІВКА (Григір). Найрепрезентативнішим вербалізмом, фрейм-елементом субфрейму ЇЖА СЕЛЯНИНА у мовотворчості братів Тютюнників є ХЛІБ, визначення знакового змісту та етнокультурної специфіки якого буде завданням нашої подальшої розвідки.

Асоціативні моделі, композитом яких виступають глютоніми, яскраво презентують фреймову організацію концепту СЕЛЯНИН, яка, маючи деякі відмінності реалізації у мовних картинах світу братів Тютюнників (що й не дивно, з об'єктивних причин: доба написання, авторський суб'єктивізм), характеризується спільними формантами концептуальних мереж, що пояснюється належністю авторів не лише до однієї лінгвокультури, етноспільноти, топосу, а й до спільного родинного коріння.

Таким чином, чисельні глютоніми у мовотворчості братів Тютюнників – це не просто яскрава експлікація укладу СЕЛА. Вони, являючи собою містку нішу ціннісних орієнтирів, історії не лише Полтавського регіону, а й усього українського народу, допомагають глибше

зануритися у таїну національного характеру і ментальної свідомості. Дослідження багатьох інших субфреймів фрейма СЕЛЯНИН, якими організовано художній простір текстів письменників, становить одну з перспективних ліній подальшого дослідження їхнього творчого доробку.

Література

- Г а ч е в 1995: Гачев, Г.: Национальные образы мира. Космо-Психо-Логос, Москва 1995.
- Ж а й в о р о н о к 2006: Жайворонок, В.В.: Знаки української етнокультури: словник-довідник. Довіра, Київ 2006.
- З л ы д н е в а 2011: Злыднева, Н.В.: Коды повседневности в славянской культуре: еда и одежда. Алтейя, 2011.
- Л е в к и е в с к а я 2011: Левкиевская, Е.Е.: Пища повседневная и пища ритуальная: механизмы переключения аксиологических кодов. In: Коды повседневности в славянской культуре: Еда и одежда. Алтейя, Санкт-Петербург 2011, с. 135-144.
- М а ц е н к а 2010: Маценка, С.: Интеркультуральні виміри їжі в німецькій літературі (на прикладі роману К. Петерса «Ресторан Міщуко»). In: Питання літературознавства. Рута. Чернівці 2010, с. 139-147.
- М і щ е н к о , Д у б и к 2013: Міщенко, В., Дубик, В.: Метафора концепту «війна» в сучасному франкомовному політичному дискурсі. In: Вісник Львівського університету. Вип. 21. Серія: іноземні мови, Львів 2013, с. 190-196.
- О г н е в а 2013: Огнева, Е. А.: Когнитивное моделирование концептосферы художественного текста. 2-е изд. дополн. Эдитус, Москва 2013.
- П о п о в а 2009: Попова, Н. М.: Кулінарна метафора як спосіб осмислення та сприйняття людських взаємин. In: Проблеми семантики слова, речення та тексту. Вип. 22. Вид. центр КНЛУ, Київ 2009, с. 273-283.
- Р у д е н к о 2008: Руденко, С. М.: Семантика посткореневих морфем запозичених термінів глютонії. In: Вісн. Львів, нац. ун-ту «Львів. Політехніка». № 620. Львів 2008, с. 233-239.
- Т а р н а ш и н с ь к а 2011: Тарнашинська, Л. Б.: Григир Тютюнник: імператив совісті. In: Григир Тютюнник: «З любові й муки народжується письменник...»: бібліогр. нарис. М-во культури і туризму України, ДЗ «Національна парламентська бібліотека України». Київ 2011.
- П о н о м а р ь о в т а і н . 1993: Пономарьов, А. П., Артюх, Л. Ф., Косміна, Т. В. та ін.: Українська минушина: Ілюстрований етнографічний довідник. Либідь, Київ 1993.

Умовні скорочення

С У М : Словник української мови: В 11-ти томах. Т. 5. Наукова думка, Київ 1970 - 1980. С Т С У М : Сучасний тлумачний словник української мови. ВД «Школа», Харків 2011.

Джерела ілюстративного матеріалу

Т ю т ю н н и к 1984: Тютюнник, Гр. М.: Твори. Книга 1: Оповідання. Молодь, Київ 1984. Т ю т ю н н и к 1984: Тютюнник, Гр. М.: Твори. Книга 2: Повісті. Молодь, Київ 1985. Т ю т ю н н и к 1990: Тютюнник, Г. М.: Вир. Радянська школа, Київ 1990.

Summary

The article deals with the peculiarities of verbalization and semantic content of subframe FOOD of a PEASANT in the artistic speech of the Tiutiunyk brothers; it actualizes the linguocultural aspect of individually transformed by the artists frame elements in the modelling of author's patterns of the world, which underline clearly the realities of life of the Ukrainian PEASANT, his culture, history, world-views. The features of the Tiutiunyks' interpretation of the glyttonic area concepts, shades of the artists' outlook, revealing the typical Ukrainian values, which national morality is rooted into are highlighted.

Key words: gluttonim, concept, mentality, subframe, frame-element.